

Результати досліджень, проведених фахівцями ГО „Фонд суспільної безпеки” щодо оцінки ефективності державної політики в галузі соціального забезпечення інвалідів та „чорнобильців” в Україні та системи надання соціальних послуг, довели наступне:

- як наявність резервів для їх фінансування так і слабку ефективність їх відносно бенефіціаріїв системи:
- стагнацію системи надання соціальних послуг у зв'язку з відсутністю стандартів якості на соціальні послуги та складність тендерних процедур.

Закріплення в Конституції статусу соціальної держави для України призвело до розробки та впровадження багатьох соціальних програм на виконання яких у повному обсязі на даний момент в Бюджеті України грошей не вистачає. Ми пропонуємо двоступеневу схему для збалансування наявних можливостей Бюджету із чинним законодавством. На першому етапі Уряд має визначитися із пріоритетними напрямками в соціальній політиці, які мають бути профінансовані у повному обсязі. На другому етапі потрібно провести дослідження ефективності виконання всіх державних соціальних програм. Дослідження має проводитися паралельно незалежними аналітичними центрами та Рахунковою Палатою.

I) Загальні питання змін у соціальному забезпеченні

1. Чітко затвердити в Законі про Державний Бюджет норм, що перегляд соціальних виплат у бік збільшення можливий лише за результатами першого півріччя.

а. Неточність прогнозів соціально-економічного розвитку, на основі якого розроблений бюджет на наступний рік повинна виправлятися тільки на підставі піврічного моніторингу, що зумовлює характер розвитку впродовж року.

Визнання за Україною статусу країни з ринковою економікою зовсім не означає, що будь-яке короткострокове зростання ВВП є показником сталого економічного росту та наближення України до стандартів соціально орієнтованої економіки. Для країн з дійсно ринковою економікою очевидно, що тільки стале економічне зростання є підставою для підвищення соціальних стандартів.

При зростанні ВВП у січні на 9% середня зарплата зменшилась майже на 13% до 1112 у січні 2007 року грн. з 1277 грн. у грудні 2006 року. Не зважаючи на зростання середньої заробітної плати з січня по квітень 2007 року з 1112 до 1176 грн. її рівень залишається

нижчим ніж у грудні 2006 року.

Цей приклад показує що формальний підхід до соціально-економічних показників може привести до негативних наслідків. Зростання ВВП не завжди призводить до підвищення доходів населення і місячний або квартальний терміни не відображають річні тренди розвитку.

2. Залишити структури споживчого кошику визначену постановою Уряду №656 від 14.04.2000 року, оскільки розрахунок прожиткового мінімуму базується саме на цій структурі та з огляду на використання в Бюджеті поняття – „рівень забезпечення прожиткового мінімуму” і, відповідно, прожитковий мінімум як такий навіть в даному обрахунку не використовується в повному обсязі в соціальних виплатах.

а. перегляд прожиткового мінімуму у бік збільшення в сучасних умовах призведе до розбалансування системи загальнодержавного пенсійного забезпечення, оскільки можливості одночасного відповідного підвищення заробітної плати як в державному так і в приватному секторах економіки, виходячи із наявних макроекономічних показників здається досить сумнівним.

3. Ми підтримуємо програму Уряду щодо проведення поступового підвищення рівня мінімальної заробітної плати до рівня прожиткового мінімуму до 2009 року. Але наголошуємо на потребі привести у відповідність до прожиткового мінімуму інших соціальних виплат, передбачених законодавством – соціальних пенсій, пенсій за інвалідністю, виплат у разі втраті годувальника та ін. Після досягнення цієї мети провести перерахунок споживчого кошику та прожиткового мінімуму.

4. Розробити державну програму (2010-2015 роки) поступового переходу до нової концепції мінімальної заробітної плати, що базується не на відповідності її мінімальному прожитковому рівневі, а включатиме його як базову величину.

5. Розглянути можливість запровадження загальнонаціонального індикатору відповідності прийнятих соціальних стандартів та ступеня задоволеності ними громадян. В якості подібного індикатору можна використати „індекс задоволеності споживачів”, розроблений за методикою Стокгольмської Школи економіки, якій здійснюється Проектом Європейського Союзу „Спільнота Споживачі та Громадські Об'єднання”

II) Цільові соціальні програми

1. Передбачити можливості соціальних виплат (пенсій по інвалідності „чорнобильців”) на основі вимог Закону за рахунок скорочення нераціональних видатків на забезпечення соціальних гарантій мешканцям зони посиленого радіоекологічного контролю.

а. Обмеження компенсаційних виплат на споживання продуктів харчування дасть економію більш ніж в 1 млрд. грн. на рік

Обмежити виплати за територіальним принципом зосередившись на компенсації реально отриманої шкоди. На даний момент від 30 до 60% всіх соціальних виплат припадає на мешканців зони посиленого радіологічного контролю. Для цього передивитись межі зон на підставі щорічних досліджень радіологічного стану, що проводить МНС.

2. Змінити порядок виплат допомоги по народженню дитини на щомісячний (8500/12=708 грн.), посилити роль соціальних інспекторів у перевірці використання цих коштів в малозабезпечених сім'ях, провести дослідження рівня задоволеності потреб новонародженого виходячи із відповідності допомоги, що надається нормам споживання в ціновому еквіваленті на даний момент з врахуванням змін індексу споживчих цін.

а. За даними служби у справах неповнолітніх МВС України в 2004 році приріст дітей

позбавлених батьківської опіки склав 2 000 осіб, у 2005 – 2 971 особа, в 2006 – 4 347 осіб. Прогнозований показник на 2007 рік – 6 600 дітей (при збереженні тенденцій за показниками I кварталу). Подібну ситуацію спровокувало збільшення державної допомоги більш ніж в 10 разів (з квітня 2005 року). При цьому народжуваність зросла на 8%, а дитяча смертність за відповідний період – більш ніж в 2 рази.

III) Система пенсійного забезпечення

1. Задля підвищення рівня пенсійного забезпечення на основі прожиткового мінімуму потрібно посилити заходи стабільності пенсійної системи зокрема збалансувати доходи та видатки. Відповідно, встановлення максимального розміру пенсій за віком для осіб, що втратили працездатність, що має виплачуватись із солідарної системи не повинна перевищувати відсоткової ставки відрахувань до Пенсійного фонду із максимальної величини фактичних витрат на оплату праці найманих працівників, з якої справляються страхові внески. Наприклад, у випадку коли вона дорівнюватиме 15 розмірам прожиткового мінімуму встановленого законом для працездатних осіб (як передбачено Бюджетом 2007) при ставки відрахувань до Пенсійного фонду у 33,2% - максимальна пенсія має дорівнювати $15 \times 33,2\% / 100 = 4,98$ прожиткових мінімуму.

Таким чином, для підвищення максимального рівня пенсій потрібно буде або переглядати рівень прожиткового мінімуму, або збільшувати мультиплікатор з 15 до більшого значення. Ми пропонуємо збільшити мультиплікатор принаймні до 30.

2. З метою досягнення соціальної справедливості у системі пенсійного забезпечення встановити залежність між максимальною величиною пенсії та заробітною платою для всіх категорій пенсіонерів. За для цього призупинити відповідні положення законів „Про статус народного депутата”, „Про статус суддів” та ін. Для отримання пенсії на рівні 10 000 грн. заробітна плата має біти на рівні 30 000 грн. Встановлення такої зарплати для суддів зменшить ризики від корупції.

IV) Стандарти соціальних послуг

1. Розробити стандарти якості надання соціальних послуг. В стандарті якості соціальних послуг має міститися наступна інформація:

- a. Мета прийняття стандартів
- b. Етичні норми надання соціальних послуг
- c. Принципи надання послуг
- d. Група клієнтів, яким надається соціальна послуга
- e. Вимоги до послуги
 - i. Відповідність потребам клієнтів
 - ii. Термін надання
 - iii. Зміст послуг
 - iv. Етапи та процедури надання послуг
- f. Вимоги до персоналу
- g. Технічні вимоги до процесу надання послуги
 - i. Вимоги до приміщення
 - ii. Вимоги до оснащення
 - iii. Вимоги до обладнання

- h. Документація
- i. Моніторинг та оцінка

V) Вдосконалення тендерних процедур

1. Запровадження обов'язкової публікації інформації про державні закупівлі на єдиному державному веб-порталі та або на офіційних веб-сайтах органів влади (в якості перехідного варіанту – до створення веб-порталу), а також в єдиному державному виданні. Доступ до інформації на веб-порталі має бути вільним для всіх бажаючих
2. Наділення органів центральної виконавчої влади (або – спеціально створеного центрального органу з державних закупівель) повноваженнями з регулювання сфери державних закупівель, зокрема, з розгляду скарг, погодження окремих процедур закупівель, нормативного регулювання. Наприклад, Міністерство економіки може отримати повноваження з розгляду скарг, нормативного регулювання, тоді як Антимонопольний комітет – з погодження окремих процедур закупівель. Скасування Міжвідомчої комісії з питань державних закупівель
3. Запровадження громадського контролю за сферою державних закупівель на засадах Законів «Про об'єднання громадян», «Про інформацію», «Про звернення громадян» тощо. Повне видалення спілки громадських організацій «Тендерна палата України» з системи державних закупівель
4. Суттєве вдосконалення порядку закупівель товарів, робіт та послуг державними підприємствами, підприємствами, в яких частка держави складає більше 50%, комунальними підприємствами з метою відновлення їхньої конкурентоспроможності
5. Регулювання відносин між замовниками, учасниками торгів та консалтинговими компаніями виключно на підставі договорів, а не тендерної документації
6. Повернення преференцій для підприємств інвалідів одночасно з чітким визначенням критеріїв віднесення суб'єктів господарчої діяльності до таких підприємств
7. Вилучення можливостей оскарження результатів державних тендерів суб'єктами господарювання, які не брали участі в цих тендерах
8. Відтермінування практичного запровадження Реєстрів добросовісних та недобросовісних постачальників до стабілізації ситуації на ринку державних закупівель. Визначення чітких критеріїв внесення підприємств до реєстрів та надання повноважень з їх ведення спеціально уповноваженому органу влади з питань державних закупівель

«Актуальні проблеми застосування в Україні державних соціальних стандартів і державних соціальних гарантій»: тези доповіді на слуханнях у Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та праці